

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
14/2005 vp**

Hallituksen esitys laiksi väliaikaisesta työnantajan matalapalkkatuesta

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 13 päivänä lokakuuta 2005 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi väliaikaisesta työnantajan matalapalkkatuesta (HE 146/2005 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla määrännyt, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava asiasta lausunto valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Panu Pykönen, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Pasi Järvinen, työministeriö
- ylitarkastaja Paula Väliverrönen, Verohallitus
- erikoistutkija Ilpo Suoniemi, Palkansaajien tutkimuslaitos

- sosiaalipoliittinen sihteeri Kaija Kallinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- ekonomisti Eugen Koev, Akava ry
- johtava veroasiantuntija Tero Honkavaara, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- pääekonomisti Jarkko Soikkeli, Suomen Yrittäjät ry
- toiminnanjohtaja Markku J. Kekäläinen, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö
- talous- ja sosiaalipoliittinen sihteeri Ilkka Alava, Valtion yhteisjärjestö VTY ry
- puheenjohtaja Riikka Walta, Totu-ryhmä
- tutkija, YTM Jouko Martikainen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet Helsingin yliopisto ja Invalidiliitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki väliaikaisesta työnantajan matalapalkkatuesta. Työnantaja olisi oikeutettu matalapalkkatukeen, jos hänellä on palveluksessaan 54 vuotta täyttänyt työntekijä, jolle kokoaikaisesta työstä maksettava palkka on 900—2 000 euroa kuukaudessa. Tuki myönnettäisiin siten, että työnantaja saisi oma-aloitteisesti jättää tukea vastaavan määrän

palkoista toimittamistaan ennakonpidätyksistä tai perimistään lähdeveroista suorittamatta verohallinnolle.

Työnantajan oma-aloitteisesti ottama tuki ei pienentäisi veronsaajien verotuloja eikä se vaikuttaisi tukeen oikeuttavien työntekijöiden hyväksi luettavien ennakonpidätysten tai verojen määrään.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2006 alusta, ja se olisi voimassa vuoden 2010 loppuun. Lakia sovellettaisiin ensimmäisen kerran tammikuussa 2006 maksettaviin palkkoihin

ja viimeisen kerran joulukuussa 2010 maksettaviin palkkoihin.

Esitys liittyy valtion vuoden 2006 talousarvioesitykseen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Jotta työttömyys vähenisi, valtiovallan tulee suunnata toimenpiteitä paitsi työvoiman tarjontaa lisääviin toimenpiteisiin myös toimiin, joilla vaikutetaan työvoiman kysyntään ja alennetaan työllistämiskynnystä. Nyt käsiteltävänä oleva ehdotus laiksi väliaikaisesta työnantajan matalapalkkatuesta on tarkoitettu alentamaan työllistämiskynnystä erityisesti vähemmän koulutusta vaativien töiden osalta. Ottaen huomioon, että juuri tällaisten töiden puute on syynä rakenteellisen työttömyyden laajuuteen ja sen vähentämisen vaikeuteen, valiokunta pitää ehdotusta tärkeänä ja matalapalkkatukea kokeilemisen arvoisena.

Ikääntyvien työntekijöiden työllisyysaste on viime vuosina noussut. Tästä huolimatta se on edelleen huomattavasti alhaisempi kuin yleinen työllisyysaste. Erityisen vaikeaa ikääntyneen on päästä uudelleen töihin, jos hänen työsuhteensa on syystä tai toisesta päättynyt. Tästä syystä valiokunta pitää perusteltuna, että väliaikainen työnantajan matalapalkkatuki ehdotetaan suunnattavaksi nimenomaan yli 54-vuotiaisiin työntekijöihin. Tuella vahvistetaan matalapalkkaisten ikääntyvien työntekijöiden työmarkkina-asemaa ja vaikutetaan heidän työuriensa jatkumiseen. Valiokunta toivoo, että tuella olisi vaikutusta paitsi ikääntyneiden työntekijöiden mahdollisuuteen saada jatkaa työssään eläkeuudistusten tavoitteiden mukaisesti mahdollisimman pitkään myös siihen, että ikääntyneiden henkilöiden mahdollisuudet palata takaisin työmarkkinoille parantuisivat.

Samalla valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että nuorilla aikuisilla, jotka tulivat työelä-

mään 1990-luvun laman aikana, on tutkimusten mukaan ollut suuria vaikeuksia päästä sisälle työelämään ja heidän joukossaan pitkäaikaisyöttömiä on runsaasti. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtiovallan tukitoimenpiteitä suunnattaessa otetaan jatkossa huomioon myös näiden ikäryhmien erityisongelmat.

Matalapalkkatuen vaikuttavuus

Matalapalkkatuen määräksi vuositasolla arvioidaan noin 120 miljoonaa euroa, joten viiden vuoden aikana tuen lasketaan lisäävän valtion menoja yhteensä 600 miljoonalla eurolla. Esityksen perustelujen mukaan kaikkiaan matalapalkkatuki voisi parantaa työllisyyttä noin 1 900 henkilötyövuodella. Arvio kuvaa työllisyyden nettolisäystä pitkällä aikavälillä. Suora työttömyyttä pienentävä vaikutus voi perustelujen mukaan olla pienempikin, koska tuki edistää ikääntyneen työntekijän työuran jatkamista myös eläkkeelle siirtymisen vaihtoehtona.

Valiokunta toteaa, että matalapalkkatukea ei voida pitää kovin kustannustehokkaana tapana yrittää työllistää ikääntyneitä työttömiä ja nostaa ikääntyvien työllisyysastetta. Tämä on yksi malleista, ja siinä hyväksytään se, että osa tuesta voi valua sellaisille työnantajille, jotka olisivat pitäneet kyseiset työntekijät muutenkin palveluksessaan.

Matalapalkkatuella voi olla myös ei-toivottuja vaikutuksia. Palkan ylittäessä 1 600 euroa tuki alenisi 55 prosentilla ylimenevästä osasta ja olisi poistunut palkan saavuttaessa 2 000 euron tason. Tuesta saattaa muodostua 1 600—2 000 euroa ansaitseville ylimääräinen kynnys, joka vaikeuttaa palkkatason nousua, koska yhden euron palkankorotus tällä palkkavälillä maksaa työn-

antajalle yli puolitoista euroa tuen vähenemisen johdosta.

Matalapalkkatuki ehdotetaan säädettäväksi määräaikaiseksi siten, että se olisi voimassa vuoden 2006 alusta vuoden 2010 loppuun. Valiokunta pitää tärkeänä, että tuen vaikutuksia tarkoin seurataan ja tarvittaessa tuen ehtoja muutetaan jo kokeilukauden aikana, jos ei-toivottuja vaikutuksia syntyy tai jos nähtävissä on, että tuella ei ehdotetussa muodossaan saavuteta niitä tavoitteita, joita sille on asetettu. Erityisesti tulee pyrkiä selvittämään, missä määrin tuki johtaa ikääntyneiden henkilöiden palkkaamiseen ja uusien työpaikkojen syntymiseen. Valiokunta esittää, että hallitus velvoitettaisiin antamaan tuen vaikutuksista selvitys työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2008 loppuun mennessä.

Ensimmäisen työntekijän palkkauskynnyksen alentaminen

Työelämäselonteosta antamassaan mietinnössä (TyVL 4/2005 vp) valiokunta kiinnitti huomiota ensimmäisen työntekijän palkkaamisessa olevaan korkeaan kynnykseen, jota madaltamalla olisi valiokunnan käsityksen mukaan mahdollista luoda uusia työpaikkoja. Valiokunta edellytti, että hallitus selvittää, luoko työnantajan sivukulujen alentaminen merkittävästi uusia työpaikkoja, jos se kohdennetaan pienyrityksille alentamalla ensimmäisen työntekijän palkkaamisesta johtuvia työnantajan sosiaaliturvakuluja määräjaksiksi.

Valiokunta toistaa näkemyksensä siitä, että monissa yrityksissä omin voimin toimivissa yrityksissä olisi paljon tekemätöntä työtä ja työllistämispotentiaalia, joka tulisi yrittää saada käyttöön. Kohdentamalla toimenpiteitä ensimmäisen työntekijän palkkaamisen helpottamiseen voitaisiin valiokunnan käsityksen mukaan luoda uusia työpaikkoja ja samalla helpottaa yksityisten jaksamista. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus tutkii tämän matalapalkkakokeilun ohella myös muita keinoja, joilla ensimmäisen työntekijän palkkauskynnystä voitaisiin alentaa.

Tuen myöntäminen valtiolle ja valtion laitoksille

Lakiehdotuksen 2 §:n 1 kohdan mukaan työnantajalla tarkoitettaisiin ennakoperintälain 14 §:ssä tarkoitettua työnantajaa, lukuunottamatta valtiota tai sen laitosta. Rajauksen myötä tuen ulkopuolelle jäisivät valtion virastot sekä valtion laitokset, kuten Kansaneläkelaitos, Helsingin yliopisto ja Suomen Pankki. Valtion liikelaitokset kuuluisivat lain soveltamisalaan.

Viime aikoina tiukka tulosvastuu ja säästövaatimukset ovat johtaneet valtion virastoissa ja laitoksissa pohdintaan siitä, olisiko aiemmin omin työntekijöiden hoidettujen toimintojen ulkoistamisella saavutettavissa taloudellisia säästöjä. Useissa tapauksissa kyseessä ovat olleet erilaiset tukipalvelut, kuten siivous, vartiointi, puhelujen välitys ja henkilöstöhallinnon tukipalvelut, joissa palkkataso on suhteellisen matala. Jos yksityinen yrittäjä saa vastaavien työntekijöiden palkkaamiseen valtion tukea, jota viraston tai laitoksen omista työntekijöistä ei makseta, vaarana on, että kilpailu vääristyy ja ulkoistaminen näyttää valtiolle edullisemmalta, vaikka tosiasiaa työn hoitaminen omin työntekijöiden voisi olla täysin kilpailukykyinen vaihtoehto.

Valtiolla on runsaasti ikääntyneitä työntekijöitä, joiden palkkataso on alle 2 000 euroa. Ulkoistamisen seurauksena näiden työntekijöiden mahdollisuus jatkaa työssäkäyntiä voisi vaarantua.

Valtion tulee työnantajana toimia vastuullisesti ja näyttää mallia koko muulle yhteiskunnalle siitä, miten henkilöstöhallinto tulee hoitaa ja miten omia työntekijöitä tulee arvostaa ja heidän työhyvinvoinnistaan huolehtia, jotta työntekijöiden tuottavuus on hyvä ja he jaksavat pysyä töissä mahdollisimman pitkään. Tosiasiaa johtamisessa on yhtä paljon parannettavaa valtion virastoissa ja laitoksissa kuin muissakin työpaikoissa eikä tulosta tavoiteltaessa työntekijöiden hyvinvointi tai yhteiskunnan kokonaisuus tule aina otetuksi huomioon. Näin ollen pelättävissä on, että kilpailua vääristävä tukimuoto voisi johtaa valtion virastojen ja laitosten tukipalvelujen ulkoistamispäätöksiin.

Joidenkin valtion laitosten, kuten Helsingin yliopiston, rahoituksesta osa tulee eri lähteistä valtion talousarvion ulkopuolelta. Lakiehdotuksen mukainen rajausta merkitsisi sitä, että laitos ei voisi saada matalapalkkatukea riippumatta siitä, mistä työntekijän palkkaamiseen tarvittava rahoitus tulee.

Valiokunta katsoo, että matalapalkkatuen tulee kohdella kaikkia työnantajia ja kaikkia ikääntyneitä työntekijöitä tasapuolisesti eikä tuella saa olla kilpailua vääristäviä vaikutuksia. Tuki ei saa myöskään keinotekoisesti kiihdyttää valtion toimintojen ulkoistamiskehitystä. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan näkökulmasta tarkasteltuna valtion ja sen laitosten jättäminen tuen ulkopuolelle voi johtaa ongelmallisiin tilanteisiin valtion yli 54-vuotiaiden työntekijöiden kannalta. Näistä syistä valiokunta pitää tärkeänä, että valtiovarainvaliokunta vakavasti tutkisi ja selvittäisi, tulisiko lakiehdotusta muuttaa siten, että valtion työntekijät tulisivat kohdelluiksi tasa-arvoisesti muiden työntekijöiden kanssa.

Kokoaikaisen työn määrittely

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että tuki on kohdistettu nimenomaan kokoaikaiseen työhön. Perusteltua on myös se, että kokoaikatyöedellytystä ei sovelleta osa-aikaeläkkeellä oleviin työntekijöihin. Säännös on tärkeä, jotta tuki ei tee osa-aikaeläkkeelle siirtymistä nykyistä hankalamaksi.

Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että lakiehdotuksen mukainen kokoaikaisen työn määritelmä voi joissakin tilanteissa johtaa outoihin tulkintoihin. Lakiehdotuksen mukaan kokoaikaisella työllä tarkoitetaan sellaista työtä, jota on kalenterikuukauden aikana tehty vähintään 140 tuntia. Lakiehdotuksen 8 §:n mukaan vähintään 140 työtunnin täyttymistä seurattaisiin työaikalain mukaisen työaikakirjanpidon pohjalta jokaisen työntekijän osalta kuukausittain.

Valiokunta pitää tärkeänä, että kokoaikaisuutta tulkittaessa huolehditaan siitä, että sään-

nökset eivät missään tilanteissa johda siihen, että kokoaikaiseksi tarkoitettu työ, jota tehdään esimerkiksi 7,5 tuntia päivässä, jää jonakin kuukautena tuen ulkopuolelle esimerkiksi kalenterikuukauden lyhyiden ja siihen osuvien työpäivien vähyyden johdosta.

Tekninen korjausehdotus

Eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan hallituksen esitys julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 164/2005 vp). Siinä ehdotetaan työllistämistukijärjestelmää muutettavaksi siten, että yhdistelmätuki lopetetaan ja työnantajalle maksettava työllistämistuki muutetaan palkkatueksi. Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 5 §:ään ja voimaantulosäännökseen tehdään työllistämistukijärjestelmän muutoksista johtuvat korjaukset esimerkiksi seuraavasti:

5 §

Muiden tukien vaikutus

Työnantaja ei ole oikeutettu matalapalkkatukeen, jos työnantaja on saman työntekijän perusteella *samalta ajalta* saanut julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) mukaista palkkatukea.

13 §

Voimaantulo

(1 mom. kuten HE)

Mitä 5 §:ssä säädetään palkkatuen vaikutuksesta, sovelletaan myös työllistämistukeen ja yhdistelmätukeen, jota työnantaja on saanut tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain ja työttömyysturvalain (1290/2002) säännösten nojalla.

(3 mom. kuten HE:n 2 mom.)

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 27 päivänä lokakuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jukka Gustafsson /sd	Riikka Moilanen-Savolainen /kesk
vpj.	Anne Holmlund /kok	Markus Mustajärvi /vas
jäs.	Sari Essayah /kd	Terhi Peltokorpi /kesk
	Susanna Haapoja /kesk	Tero Rönni /sd
	Anneli Kiljunen /sd	Arto Satonen /kok
	Esa Lahtela /sd	Jaana Ylä-Mononen /kesk
	Rosa Meriläinen /vihr	vjäs. Seppo Särkiniemi /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Valiokunnan lausunto on monessa suhteessa ansiokas. Ikääntyneiden työnhakijoiden erityisongelmat edellyttävät toimenpiteitä. Lausunnossa ei kuitenkaan esitetä muutosta hallituksen esityksen seuraaviin epäkohtiin:

1) Työnantajan määritelmä, joka rajaa valtion ja Helsingin yliopiston pois.

2) 1990-luvun alussa työmarkkinoille tulleen lamasukupolven (1965—1975 syntyneet) erityisongelmat työllistymisen suhteen.

Valtion ja Helsingin yliopiston rajaaminen pois matalapalkkatuen soveltamisalasta on yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista. Myös valtiotyönantaja ja Helsingin yliopisto voivat edistää matalapalkkaisten työntekijöiden työllistymistä. Jos valtiotyönantaja rajataan tuen ulkopuolelle, syntyy voimakas kannustin ulkoistamiseen, joka tuskin on lain yleisten tavoitteiden mukaista. Jos siivousyritys voi saada matalapalkkatukea ja valtiotyönantaja ei, syntyy jälkimmäiselle voimakas paine ulkoistaa siivouspalvelut kokonaan.

Koska matalapalkkatuessa on kysymys määraikaisesta kokeilusta, jonka vaikutuksia vaikeasti työllistyvän työvoiman kysyntään, heidän työttömyytensä ehkäisyyn ja uusien työpaikkojen syntyyn on tarkoitus tutkia kokeilun aikana, on perusteltua suunnata kokeilu kahdelle erilaiselle ikäryhmälle. Hallituksen esitys tuen rajaamisesta yli 54-vuotiaisiin on sinänsä perusteltua siksi, että tässä ikäryhmässä työttömäksi joutumiseen sisältyy voimakas riski pitkäaikaistyöttömyyteen, sillä rekrytointia tapahtuu tästä ikäryhmästä varsin vähän. Kuitenkin jo nyt on suunnattu ikääntyville työntekijöille toimenpiteitä, joilla on ollut positiivisia vaikutuksia työllisyyden kasvun muodossa. Niin ikään on nuorisotyöttömyyteen suunnattu erityisiä toimenpiteitä, kuten alle 25-vuotiaita palveleva nuorten yhteiskuntatakuu, ja tässäkin ikäryhmässä on

saatu aikaan positiivisia tuloksia. Sen sijaan nuorten aikuisten ryhmään ei ole panostettu, vaikka juuri tässä ikäryhmässä ongelmat työurassa pitävät sisällään hyvin pitkäaikaisen ja sekä inhimillisesti että valtiontaloudellisesti kalliin syrjäytymisen riskin.

1990-luvun alun lama synnytti Suomeen poikkeuksellisen sukupolven, ns. lamapolven. Sen edustajia yhdistää aika, jolloin he 1980-luvulla tapahtuneen ammattiin opiskelun jälkeen alkoivat etsiä töitä 1990-luvun alun poikkeuksellisen lamakauden aikana. Tutkimusten mukaan heidän työllistymisensä on vaikeampaa kuin sitä ennen tai sen jälkeen syntyneiden. Hallituksen esityksessä todetaan, että ikääntyneiden työllisyysaste nousi keskimääristä nopeammin laman jälkeen.

Lamasukupolven väliinputoamista kuvaa se, että ensimmäistä kertaa Suomen historiassa tämänikäisten tulotaso on ollut matalampi kuin edellisellä sukupolvella samassa iässä. Hallituksen esitys jättää tämän ryhmän huomioimatta rajatessaan lain soveltamisalan ikääntyneisiin työntekijöihin. Olisikin perusteltua laajentaa kokeilu myös lamasukupolven ikäryhmään. Tämä on perusteltua myös kokeilusta saatavien tuloksien arvioinnin kannalta, sillä on perusteltua olettaa, että yli 54-vuotiaisiin suunnatun tuen työllisyysyhdysty merkittävä osa koostuu siitä, etteivät he joudu työttömiksi.

Ehdottamamme muutokset korottavat lakiesityksen kustannusvaikutuksia. Tämän vuoksi on perusteltua, että matalapalkkatukikokeilun voimassaoloaikaa lyhennetään kahdella vuodella.

Mielipide

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että valtiovarainvaliokunta muuttaisi lakiehdotuksen 2, 3 ja 13 §:ä sen mukaisesti, kuin edellä on esitetty.

Helsingissä 27 päivänä lokakuuta 2005

Rosa Meriläinen /vihr

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Hallituksen esitys laiksi väliaikaisesta työnantajan matalapalkkatuesta sisältää lukuisia periaatteellisia ja käytännöllisiä ongelmia.

Ensinnäkin matalapalkkatuen panos-tuotos-suhde on hallituksen esityksen perusteluidenkin mukaan tavattoman huono. Arvioidulla 120 miljoonan euron panostuksella saadaan aikaan vain 1 900 työpaikkaa vuositasolla ja suora työttömyyttä vähentävä vaikutus voi jäädä tätäkin pienemmäksi. Siten syntyvän työpaikan hinta kohoaa hyvin korkeaksi. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että 120 miljoonalla eurolla voitaisiin työllistää kokovuotisesti noin 20 000 työtöntä, jos raha käytettäisiin työnantajalle maksettaviin työllistämistukiin. Myöskään tuen vaikutusta ikääntyvien työntekijöiden työuran jatkamiseksi ei kyetä uskottavasti osoittamaan. Ikääntyvien väestöryhmien työllisyysaste kasvaa, ja suunnituksen oletetaan vahvistuvan ja jatkuvan tulevaisuudessa ilman matalapalkkatukeakin.

Mekanismi, jossa työnantaja saa julkisen sektorin tukea sillä perusteella, että maksaa riittävän pientä palkkaa, on kestävä. Työttömien köyhien rinnalle uhkaa kasvaa työssä käyvien köyhien ryhmä, sillä työmarkkinoilla työskentelee jo nyt työntekijöitä, jotka eivät tule palkallaan toimeen. Hyvin usein kyse on naisista, jotka työskentelevät palvelualoilla. Siksi lakiesitys voi kasvattaa sukupuolten välisiä palkkaeroja. Tätä näkökulmaa esityksen perusteluissa ei ole huomioitu.

Matalapalkkatuki voi luoda kaksinkertaisen kannustin- ja palkkaloukun. Tuki kohdistuu jo

900 euroa kuukaudessa ansaitseviin eli hyvin pienipalkkaisiin työntekijöihin. Malli ei myöskään kannusta työnantajaa maksamaan yli 1 600:aa euroa kuukaudessa, sillä tuon rajan jälkeen tuki alenee huomattavasti ja palkankorotus heijastuu voimakkaana tuen alenemana. Asian tuntijakuulemisen aikana arviot tuen vaikutuksesta palkan määräytymisen mekanismiin poikkesivat toisistaan huomattavasti.

Työnantajille suunnattava matalapalkkatuki on luonteeltaan vastikkeeton, eikä sillä ole mitään konkreettista kytkentää uusien työntekijöiden palkkaamiseen. Tuki annetaan kaikille työnantajille, ja se vuotaa myös yrityksiin, joilla olisi muutenkin palkanmaksukykyä. Parempi malli olisi esimerkiksi tuki, joka maksettaisiin pienyritykselle ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen ilman kytkentää maksettavan palkan suuruuteen. Jos halutaan tukea erityisesti iäkkäämpiä työttömiä ja työntekijöitä, voitaisiin välillisiä työnantajakuluja alentaa kajoamatta edes välillisesti palkkatasoon.

Matalapalkkatuki ei koske valtiota. Se voi saada aikaan toimintojen ulkoistamista, koska säästöpaineeet valtion organisaatioissa ovat kovat ja muut työnantajat asetetaan mallissa parempaan kilpailuasemaan.

Mielipide

Edellä olevan perusteella katsomme,

että lakiehdotus tulisi hylätä.

Helsingissä 27 päivänä lokakuuta 2005

Markus Mustajärvi /vas
Esa Lahtela /sd

ERIÄVÄ MIELIPIDE 3

Perustelut

Suomen työttömyysongelma on pitkälti rakenteellinen, ja työmarkkinoille on syntynyt suhdanteista riippumaton pitkään työttömänä oleva ihmisryhmä. Tämä ongelma keskittyy Suomessa poikkeuksellisen voimakkaasti juuri heikosti koulutettuihin. Rakennetyöttömyyden vähentäminen vaatii toimia, joilla lisätään vähemmän erityisosaamista vaativien töiden määrää eli työvoiman kysyntää. Erityisesti palvelualoilta löytyy suuri potentiaali uusien työpaikkojen syntymiseen. Nämä ns. matalan tuottavuuden työpaikat ovat jääneet syntymättä, sillä työn kokonaishinta veroineen ja sivukuluineen muodostuu liian korkeaksi työntekijän koulutukseen, ammattitaitoon tai tuottavuuteen nähden.

Matalapalkka-aloilla palkkataso on korkea työn tuottavuuteen nähden. Lisäksi pienituloisella palkansaajalla ansiotulon verokiila ilman kulutusveroja on vajaat 40 %. Tästä yli puolet koostuu työnantajan sivukuluista. Kulutusverojen laskeminen mukaan lisää verokiilaa noin 10 %-yksiköllä. Palvelun tai tuotteen hinta nousee helposti niin korkeaksi, ettei sille löydy kysyntää. Kysymys on merkittävältä osin siitä, ettei yritysten kannata palkata ihmisiä töihin. Tämä muodostaa esteen uusien työpaikkojen syntymiselle ja palvelumarkkinoiden kehittymiselle. Palkkatasoon puuttumatta matalapalkkaisen työvoiman kysyntää voidaan lisätä alentamalla näiden töiden työnantajakustannuksia eli ko. työn hintaa.

Hallituksen tukimallissa työnantaja on oikeutettu matalapalkkatukeen, jos hänen palveluksessaan on 54 vuotta täyttänyt työntekijä, jolle kokoaikaisesta työstä maksettava palkka on 900–2 000 euroa kuukaudessa. Tuki toteutetaan vuoden 2010 loppuun asti kestäväenä kokeiluna. Työnantaja saa oma-aloitteisesti jättää tukea vastaavan määrän palkoista toimittamatta ennakonpidätyksistä suorittamatta verohallinnolle.

Tuen rajaaminen vain yli 54-vuotiaille ei vastaa tukimallin alkuperäistä tavoitetta. Ikääntyvien työllisyysasteen nostaminen ja heidän pitämisenä työelämässä nykyistä pidempään ovat tärkeitä työllisyyden kehityksen kannalta, mutta matalapalkkatuen kohdentaminen vain tähän ryhmään ei ole oikea ratkaisu. Matalapalkka-aloilla työn kokonaishinnan korkeus ei ole kiinni työntekijän iästä, vaan ongelmat koskevat kaikkea matalapalkkaista työtä. Hallituksen osoittama panostus ei ole riittävä aikaansaamaan todellisia työllisyysvaikutuksia. Hallitus itse arvioi tukijärjestelmällä voitavan parantaa työllisyyttä vain noin 1 900 henkilötyövuodella.

Ikärajoitteen vuoksi suuri osa tuesta tulee kohdistumaan kunnille, jotka työllistävät suhteellisesti enemmän matalapalkkaisia ja iäkäämpiä palkansaajia. Kuntatalouden tilanne on kuitenkin niin heikko, etteivät kunnat tuesta huolimatta voi juurikaan luoda uusia työpaikkoja. Työpaikkojen luominen yksityiselle sektorille vaatisi ikärajoitteen poistamista. Nuoriin kohdistuvien perinteisen työvoimapolitiikan toimenpiteiden määrän lisääminen ei helpota tätä puutetta. Matalapalkkatuki auttaisi erityisesti nuoria pääsemään työelämään.

Hallituksen esityksen mukaan tuen piirissä olisi noin 95 000 henkilöä. Tuen rajaamista näin pienelle joukolle voidaan perustella oikeastaan vain tukijärjestelmän kustannusten pienentämisellä verrattuna laajempaan tukimalliin. Matalapalkkatuen määräksi vuositasolla arvioidaan 120 miljoonaa euroa. Tämä summa on pienempi kuin vuoden 2005 kehysriihessä päätetty panostus. Ikärajaus aiheuttaa myös sen, että tukijärjestelmän luonnista ja ylläpidosta aiheutuvat kustannukset nousevat henkilöä kohden korkeiksi. Ratkaisun kustannukset suhteessa siitä saataviin hyötyihin muodostuvat siten merkittävästi korkeammiksi kuin alun perin oli tarkoitus.

Hallitus on esitystä laatiessaan päättänyt kahden eri kertaan kaventaa tukeen oikeutettujen henkilöiden joukkoa kiristämällä tukeen oikeut-

tavaa kuukausittaista vähimmäistyöaikaa nostamalla se ensin 100 tunnista 120 tuntiin ja sitten edelleen 140 tuntiin. Tämä tuen ehtojen muutos heikentää matalapalkkatuen työllisyysvaikutuksia erityisesti pienemmissä yrityksissä ja aloilla, joilla työntekijät tekevät tyypillisesti keskimääräistä lyhyempää työviikkoa (esimerkiksi kaupan alalla). Samalla heikennetään niiden työntekijöiden asemaa, jotka yksilöllisen elämäntilanteensa vuoksi haluavat tehdä lyhyempää työviikkoa.

Mielestämme matalapalkkatuki tulisi ulottaa koskemaan kaikkea matalalla palkalla tehtävää työtä työntekijän iästä riippumatta. Tämän mukaisesti esitimme hallituksen esityksen 3 §:n 1 momentin 3 kohtaa poistettavaksi. Samoin esitimme 140 tunnin vähimmäistyöaikavaatimusta

laskettavaksi takaisin hallituksen alkuperäisen esityksen mukaiseen 100 tuntiin, joka olisi edellyttänyt hallituksen esityksen 2 §:n 1 momentin 2 kohdan muuttamista.

Mielipide

Edellä olevan perusteella katsomme,

että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan olisi tullut esittää valtionvarainvaliokunnalle lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin 3 kohtaa poistettavaksi ja 2 §:n 1 momentin 2 kohdan muuttamista siten, että 140 tunnin vähimmäisaikavaatimus lasketaan 100 tuntiin.

Helsingissä 27 päivänä lokakuuta 2005

Anne Holmlund /kok
Arto Satonen /kok

ERIÄVÄ MIELIPIDE 4

Perustelut

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunnossa hallituksen esityksestä väliaikaisesta työnantajan matalapalkkatuesta nostetaan esille monia tärkeitä seikkoja ikääntyneiden työmarkkina-aseman erityisongelmista. On kuitenkin epävarmaa, lisääntykö tällä matalapalkkatukimallilla toivottu yli 54-vuotiaiden työn kysyntä, sillä hallituksen toimenpiteet mm. ns. viimeisen työnantajan vastuun ongelman ratkaisemiseksi eivät ole olleet riittäviä. Mikäli mallilla halutaan tukea ikääntyvien työntekijöiden työelämässä pysymistä, olisi tuki ulotettava kaikille työnantajille, myös valtiolle ja sen laitoksille. Muutoin keskenään samassa työmarkkina-asemassa olevia työntekijöitä kohdellaan työnantajan perusteella yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisesti ja saatetaan lisätä painetta tiettyjen toimintojen ulkoistamiseen valtion virastoissa ja laitoksissa.

Rakenteellisen työttömyyden purkamiseen matalapalkkatukimalli on täysin riittämätön, ja sen arvioitu työllisyysvaikutus 1 900 työntekijää on vaatimaton kustannuksiin 120 miljoonaan euroon nähden. Työllisyyden kannalta kynnyskysymys on, kuinka suuret työnantajan työ-

listämiskustannukset ovat. Erityisen suuri kynnys työllistämiseen syntyy juuri yksinyrittäjien kohdalla, kun yrityksen pitäisi palkata ensimmäinen ulkopuolinen työntekijä. Suomen n. 228 000 yrityksestä huomattava määrä eli 128 000 on yksinyrittäjien yrityksiä. Suomen Yrittäjien viime keväänä tekemä kysely osoitti, että vastanneista yksinyrittäjistä kolme neljänestä harkitsisi ensimmäisen työntekijän palkkaamista, mikäli yrittäjälle myönnettäisiin helpotusta työnantajan sivukuluista. Vajaalla kolmanneksella vastanneista olisi myös tarjota töitä vähintään 25 tuntia viikossa.

Mikroyritykset työllistävät Suomessa neljänneksen työvoimasta, ja mikäli nykyisistä yksinyrittäjistä edes joka kymmenes pystyisi palkkaamaan työntekijän, saisimme yli 12 000 uutta työpaikkaa. Matalapalkkatukimallin sijasta olisi pitänyt tukea ensimmäisen vieraan työntekijän palkkaamista.

Mielipide

Edellä olevan perusteella katson,

että lakiehdotus tulisi hylätä.

Helsingissä 27 päivänä lokakuuta 2005

Sari Essayah /kd